

บทที่ 2

ปริทัศน์วรรณกรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทนี้จะกล่าวถึงการเผยแพร่สารนิเทศ การเผยแพร่สารนิเทศด้านยาเสพติด หน่วยงานที่รับผิดชอบการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การเผยแพร่สารนิเทศ

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงความหมาย วัตถุประสงค์ องค์ประกอบในการเผยแพร่สารนิเทศ ประเภทของสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศ และวิธีการเผยแพร่สารนิเทศ

ความหมาย

Harrod (1990) กล่าวว่า การเผยแพร่สารนิเทศ หมายถึง การกระจายหรือส่งสารนิเทศไปยังสมาชิกของหน่วยงานทั้งโดยการติดต่อขอร้องให้ดำเนินการ และไม่ขอร้องให้ดำเนินการ

Prytherch (1990) กล่าวว่า การเผยแพร่สารนิเทศ หมายถึง การกระจายหรือส่งสารนิเทศ ไปยังองค์กรโดยบรรณารักษ์หรือนักสารนิเทศ สารนิเทศที่เผยแพร่ ได้แก่ ข่าว ประกาศข่าว สาระสังเขป บทสัมภาษณ์ และยังมีหมายถึงบริการที่นำสารนิเทศไปยังผู้ใช้โดยมีการคัดเลือกและจัดทำให้เป็นระบบแล้วกระจายสารนิเทศไปยังผู้ใช้ก่อนที่จะมีการร้องขอ

Vall (1983) กล่าวว่า การเผยแพร่สารนิเทศ หมายถึง การส่งสารนิเทศไปยังที่ต่าง ๆ โดยปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และให้กลุ่มเป้าหมายได้มีการนำเอาสารนิเทศนั้นไปใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นประโยชน์สำหรับแต่ละบุคคล

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า การเผยแพร่สารนิเทศ หมายถึง การส่งสารนิเทศไปยัง ผู้ใช้สมาชิกของหน่วยงาน องค์กร โดยมี การคัดเลือกจัดระบบ และใช้วิธีการที่เหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม ทั้ง โดยการติดต่อขอร้องให้ดำเนินการ และไม่ขอร้องให้ดำเนินการ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้นำสารนิเทศไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและแก้ปัญหาต่อไป

วัตถุประสงค์

การเผยแพร่สารนิเทศแม้จะเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจัดการ และ บริการสารนิเทศ แต่การเผยแพร่สารนิเทศกลับมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะเป้าหมาย ที่สำคัญของการเผยแพร่สารนิเทศ คือ การให้ผู้รับได้รับสารนิเทศที่ต้องการ และเข้าถึงสาร นิเทศได้ง่าย สารนิเทศมีการกระจายไปสู่ผู้รับอย่างกว้างขวาง และเหมาะสมกับผู้ในแต่ละกลุ่ม (Guinchat and Menou 1983)

การเผยแพร่สารนิเทศมีวัตถุประสงค์ (แมนมาส ขวลิขิต 2532 ; นงพงา จิตกร 2533) ดังนี้คือ

1. เพื่อให้ได้รับความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ จากการดู การฟัง เป็นการ เชื่อมโยงความรู้ ข่าวสารและสติปัญญาระหว่างบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่มสังคม สถาบัน ต่อสถาบัน และชุมชนต่อชุมชน
2. เพื่อให้ผู้ต้องการใช้สารนิเทศได้รับสารนิเทศ และสามารถนำสารนิเทศ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น ใช้ในการตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และ การพัฒนางาน เป็นต้น
3. เพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาสารนิเทศเหล่านั้นให้คงอยู่ และเพื่อการใช้ งานในอนาคตโดยใช้สารนิเทศรูปแบบต่าง ๆ ในการเผยแพร่ ทั้งรูปแบบเดิมที่มีอยู่และรูปแบบ ใหม่

องค์ประกอบในการเผยแพร่สารนิเทศ

การเผยแพร่สารนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสาร มีองค์ประกอบ เช่นเดียวกับการสื่อสารดังนี้ คือ แหล่งข่าวสารหรือผู้ส่งสาร (Source) สารหรือเนื้อหาข้อมูล

(Message) ช่องทางหรือสื่อ (Channel) ผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมาย (Receiver หรือ Target Audiences) ผลและปฏิกิริยาตอบสนอง (Feedback) (ปรมะ สตะเวทิน 2541 ; เมตตา กฤตวิทย์, พัทณี เขยจรรยา, และถิรนนท์ อนวัชรศิริวงศ์ 2530) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แหล่งข่าวสารหรือผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ริเริ่มหรือเริ่มต้นส่งสาร ไปให้อีกบุคคลหนึ่งทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ผู้ส่งสารจึงมีบทบาทในการพิจารณาว่าภายใต้สถานการณ์แต่ละสถานการณ์ควรส่งสารไปในรูปแบบใด และต้องการผลอย่างไร หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้ส่งสารคือผู้กระตุ้นที่ทำให้เกิดการตอบสนองจากผู้รับสาร

ผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมาย หมายถึง ผู้ที่รับสารจากบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง เมื่อได้รับสารผู้รับสารจะเกิดการตีความ และการตอบสนองทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ และส่งปฏิกิริยาตอบสนองกลับไปให้ผู้ส่งสาร

การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วยปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไป และการสื่อสารจะดำเนินไปได้ต่อเมื่อทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมร่วมกัน หรือมีขอบข่ายของประสบการณ์บางส่วนร่วมกัน

สารหรือเนื้อหาข้อมูล หมายถึง สิ่งที่ผู้ส่งสารส่งไปให้ผู้รับสาร ซึ่งอาจเป็นคำพูด ตัวหนังสือ ภาพ หรือเครื่องหมายต่าง ๆ ที่แสดงหรือถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการ และวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร

ช่องทางหรือสื่อ หมายถึง ทางผ่านของสารที่ถูกถ่ายทอดจากผู้ส่งไปยังผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมาย โดยการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล สื่อโทรทัศน์ และสื่อมวลชน เป็นต้น

ปฏิกิริยาตอบสนอง หมายถึง สารที่ผู้รับสารส่งกลับไปให้กับผู้ส่งสารเมื่อได้ตีความหมายของสารที่ตนได้รับ ผู้สื่อสารจึงจำเป็นต้องสนใจและให้ความสำคัญกับปฏิกิริยาตอบสนอง เพื่อให้สารที่ส่งเป็นไปในทางที่ต้องการ และผู้รับสารสามารถเข้าใจสารที่ส่งไปให้

ประเภทของสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศ

สื่อที่นำมาใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศมีหลายประเภท ซึ่งประเภทที่สำคัญและนำมาใช้เป็นหลักมีดังนี้คือ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่อมวลชน และสื่อพื้นบ้าน การเลือกใช้สื่อแต่ละประเภทในการเผยแพร่สารนิเทศควรพิจารณาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสื่อสาร และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการใช้สื่อ

สำหรับลักษณะ ข้อดี ข้อจำกัด ของสื่อแต่ละประเภท มีดังนี้

สื่อบุคคล หมายถึง ตัวคนที่ถูกนำมาใช้ในการสื่อสารกับผู้รับสารในลักษณะเผชิญหน้า การใช้สื่อบุคคลในการสื่อสาร อาจกระทำได้ทั้งในลักษณะการสนทนากับผู้รับสาร หรือในรูปของการประชุมกลุ่มผู้รับสาร (วาสนา จันทรัสว่าง 2534)

ข้อดี ได้แก่

1. ผู้รับสารสามารถโต้ตอบกับผู้ส่งสารได้ทันที ทำให้สามารถชี้แจง สร้างความเข้าใจระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารได้
2. การใช้สื่อบุคคลในการเผยแพร่ข่าวสาร สามารถปรับให้ยืดหยุ่นเข้ากับผู้รับสารเป็นราย ๆ ได้ ทำให้ผู้รับสารรู้สึกคุ้นเคย สนุกสนมและได้รับความไว้วางใจ

ข้อจำกัด ได้แก่

1. หากสื่อบุคคลที่ทำหน้าที่ในการเผยแพร่สารนิเทศขาดทักษะในการพูด ย่อมทำให้ผู้ฟังเบื่อหน่าย และไม่น่าสนใจ รับฟัง
2. หากใช้การพูดที่เป็นทางการมากเกินไป ประสิทธิภาพจะยิ่งลดน้อยลงไปเท่านั้น

สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง สื่อที่ผลิตขึ้นโดยใช้กระบวนการพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ คู่มือ วารสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ จดหมายข่าว โบปลิวิ เป็นต้น (วิรัช ทภีรัตนกุล 2538)

ข้อดี ได้แก่

1. เก็บรักษาง่าย ปรับขนาดเพื่อรักษาได้มากกว่าสื่ออื่น ๆ ข้อมูลที่บันทึกสามารถเก็บไว้ใช้ประโยชน์ได้ง่าย
2. มีน้ำหนักเบาว่าสื่อประเภทอื่น พกพาสะดวก การขนส่งไม่ลำบาก
3. สามารถตีกรอบความคิดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่กำลังอ่าน

ข้อจำกัด ได้แก่

1. ผู้รับสารต้องอ่านออก และสามารถทำความเข้าใจ หรือตีความสาระในสิ่งพิมพ์ได้
2. ตัวผู้ส่งสารต้องเข้าใจหลักในการสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และจัดทำให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น ใช้ขนาดตัวอักษรให้เหมาะสม ใช้ประเภทของสื่อที่เหมาะสม และบรรจุเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม

สื่อโสตทัศน หมายถึง สื่อที่สามารถนำเสนอได้ทั้งภาพ เสียง และอาศัยวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการนำเสนอ ตัวอย่างของสื่อโสตทัศน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง สไลด์ เป็นต้น (อุดมศักดิ์ เวชราภรณ์, ระเด่น ทักษณา, และดำรงศักดิ์ ชัยสนิท 2537)

ข้อดี ได้แก่

1. สามารถเร่งเร้าความสนใจของกลุ่มเป้าหมายได้ตลอดเวลาขณะที่กลุ่มเป้าหมายชมอยู่
2. สามารถอธิบายเรื่องหรือวิธีการต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และเก็บรายละเอียดได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์กว่าสื่อชนิดอื่น

ข้อจำกัด ได้แก่

1. เสียค่าใช้จ่าย และเวลาในการผลิตสูงมาก
2. ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวกเหมือนสื่ออื่น ๆ

สื่อมวลชน หมายถึง สื่อที่สามารถส่งข้อมูลไปยังกลุ่มผู้รับเป็นจำนวนมากได้ในขณะเดียวกัน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ (สมควร กวียะ 2532)

ข้อดี ได้แก่

1. สามารถเผยแพร่ข้อมูลสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง และมีความน่าเชื่อถือสูง
2. ภูมิใจและเร้าความสนใจต่อกลุ่มเป้าหมาย

ข้อจำกัด ได้แก่

1. ผู้ฟังหรือกลุ่มเป้าหมายไม่สามารถย้อนกลับมาฟังได้อีก เมื่อออกอากาศผ่านไปแล้ว
2. ใช้เวลาในการจัดทำรายการ หรือเตรียมการเป็นระยะเวลานาน
3. เสียค่าใช้จ่ายสูงทั้งในด้านการเตรียมการผลิต และการออกอากาศ

สื่อพื้นบ้าน หมายถึง สื่อที่เป็นเครื่องมือการสื่อสารเฉพาะกิจที่ใช้เพื่อเผยแพร่ความรู้ข่าวสาร เช่น การแสดง ละคร ลำตัด ดนตรี เพื่อส่งข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (ณรงค์ สมพงษ์ 2535)

ข้อดี ได้แก่

1. เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เฉพาะเจาะจง
2. มีความยืดหยุ่นในการจัดเนื้อหา ข่าวสาร และจัดกำหนดเวลาในการกระจายเสียงได้มาก
3. สามารถสร้างความสามัคคี ความใกล้ชิด และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

ข้อจำกัด ได้แก่

1. จำกัดกลุ่มผู้ฟังได้เฉพาะชุมชน
2. ข่าวสาร หรือเนื้อหาที่ต้องการสื่ออาจถูกลดบทบาทไปน้อยกว่าแสดง
3. ทำได้เฉพาะบางช่วงบางเวลาเท่านั้น

วิธีการเผยแพร่สารนิเทศ

นอกจากสื่อแต่ละประเภทที่กล่าวมาแล้วนั้น การเผยแพร่สารนิเทศยังมีวิธีการเผยแพร่ที่ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละกลุ่ม ดังนี้คือ (คมสัน หุตะแพทย์ และคนอื่น ๆ 2535)

1. การเผยแพร่สารนิเทศแบบรายบุคคล

เป็นการเผยแพร่ที่กระทำต่อส่วนบุคคล โดยการพบปะ วิธีนี้จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามต้องการของแต่ละบุคคล การเผยแพร่แบบรายบุคคล อาจทำได้โดย

การเยี่ยมเยียนถึงบ้าน เป็นวิธีการที่ใช้ได้ดีกับการเผยแพร่ที่ต้องการเข้าถึงบุคคลเป้าหมาย เพราะสามารถอธิบายถึงสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ข้อเสีย คือต้องใช้เวลา ค่าใช้จ่ายสูง หากมีบุคคลเป้าหมายในความรับผิดชอบมาก อาจไม่สามารถเยี่ยมเยียนได้ทั่วถึง

การติดต่อทางจดหมาย เป็นวิธีการส่งเสริมที่ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย ที่จะช่วยให้บุคคลเป้าหมายเก็บข้อมูลข่าวสารใช้เป็นหลักฐานได้ แต่ข้อจำกัดคือ ผลการเผยแพร่อาจมีประสิทธิภาพต่ำ เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องความสามารถในการเขียนจดหมายของบุคคลเป้าหมาย

การใช้โทรศัพท์ เป็นวิธีการที่สะดวก และรวดเร็วสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ และบุคคลเป้าหมายที่อยู่ในพื้นที่ที่มีบริการโทรศัพท์ ถือว่าเป็นวิธีการประหยัดเวลา และสามารถสื่อสารกันได้สะดวก

บุคคลเป้าหมายเดินทางมาขอคำปรึกษาเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ที่สำนักงาน เป็นวิธีการที่บุคคลเป้าหมายไปขอคำแนะนำและความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ที่สำนักงานส่วนใหญ่บุคคลเป้าหมายจะมาขอความร่วมมือ และความช่วยเหลือเป็นการด่วน เช่น มาขอคำปรึกษาเกี่ยวกับการบำบัดอาการติดยาเสพติด เป็นต้น

2. วิธีการเผยแพร่สารนิเทศแบบรายกลุ่ม

เป็นวิธีการเผยแพร่ที่นิยมใช้มากกว่าวิธีการเผยแพร่สารนิเทศแบบรายบุคคล เพราะเป็นวิธีการที่เจ้าหน้าที่เผยแพร่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้จำนวนมากกว่า และประหยัดเวลา ซึ่งจะช่วยในการแก้ปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่เผยแพร่ และปัญหาในเรื่องเวลา การเผยแพร่แบบรายกลุ่มมีประสิทธิภาพมากในการชักจูงกลุ่มเป้าหมาย ให้อยอมรับต่อสารนิเทศที่นำไปเผยแพร่ การเผยแพร่สารนิเทศแบบรายกลุ่มอาจทำได้โดย

การประชุม เป็นวิธีการที่ใช้เพื่อเผยแพร่ความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อแนะแนวทางโดยการบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม การอภิปรายคณะ การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การสาธิต เป็นวิธีการส่งเสริมที่ใช้เพื่อถ่ายทอดความรู้ โดยการแสดงให้เห็นให้กลุ่มเป้าหมายได้ชม พร้อมกับการบรรยายประกอบเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เห็นและได้ฟังเรื่องที่ต้องการเผยแพร่ไปพร้อม ๆ กัน

การจัดประกวด เป็นวิธีการที่เจ้าหน้าที่จัดให้มีการแข่งขันระหว่างกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ด้วยกัน อาจเป็นการประกวดผลงานที่ปฏิบัติเสร็จแล้ว หรือประกวดความสามารถในการปฏิบัติ

การจัดทัศนศึกษา เป็นการช่วยส่งเสริมวิธีการเผยแพร่แบบอื่น ๆ ให้สมบูรณ์ขึ้น

3. วิธีการเผยแพร่แบบมวลชน

เป็นวิธีการเผยแพร่ที่สามารถส่งสารนิเทศไปยังกลุ่มเป้าหมายที่มีขนาดใหญ่ได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่จำกัดจำนวน และกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นกลุ่มใด หรือผู้ใด ซึ่งวิธีการเผยแพร่วิธีนี้ จะได้เปรียบกว่าวิธีการเผยแพร่แบบรายบุคคล และรายกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสารนิเทศได้ทั่วถึง การเผยแพร่แบบมวลชน จะทำผ่านสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เคเบิลทีวี และภาพยนตร์

การเผยแพร่สารนิเทศด้านยาเสพติด

การเผยแพร่สารนิเทศด้านยาเสพติด คือ การให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และการศึกษาเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันมิให้ประชาชนหันไปใช้ยาเสพติด เป็นแนวทางเมื่อเกิดปัญหา และในขณะเดียวกันก็ดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดของตัวด้วย โดยผ่านสื่อสารนิเทศชนิดต่าง ๆ

การเผยแพร่สารนิเทศด้านยาเสพติด มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2542) คือ

1. เพื่อส่งข่าวสาร หรือเนื้อหาข้อมูลที่ต้องการเผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมายและผู้รับสารโดยการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านสื่อต่าง ๆ
2. เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย และผู้รับสารได้รับข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์และตระหนักถึงโทษและพิษภัยยาเสพติด
3. เพื่อเสริมสร้างให้เกิดเจตคติที่ดีในชีวิต และเสนอทางเลือกที่จะแก้ไขปัญหาโดยไม่พึ่งพายาเสพติด

ลักษณะของการดำเนินงานในการเผยแพร่สารนิเทศ

การเผยแพร่สารนิเทศเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งรวมทั้งแอมเฟตามีนมีลักษณะการดำเนินงาน 5 ประการ (สำนักงาน ป.ป.ส. 2541) ได้แก่

1. การให้การศึกษา เป็นการถ่ายทอดความรู้ที่จะเอื้ออำนวยให้เกิด การเรียนรู้ทักษะ และประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพโดยปลอดจากยาเสพติด การให้ศึกษานี้มุ่งเน้นการอบรมบ่มนิสัย และพัฒนาด้านจิตใจ และต้องกระทำตั้งแต่ระยะ

แรกของชีวิต โดยการปูพื้นฐานเพื่อป้องกันยาเสพติดตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาเป็นช่องทางสอดแทรกความรู้เรื่องยาเสพติดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนระดับชั้นต่าง ๆ นอกจากนี้เพื่อให้การจัดการศึกษา เป็นส่วนสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดอย่างแท้จริง จึงได้มีการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ต่อไปนี้

- จัดทำ และปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรสื่อการเรียน การสอน และวิธีการสอนในแต่ละระดับการศึกษา โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมในการให้การศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายเยาวชนในสถานศึกษา

- จัดกิจกรรมทางเลือกในอันที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางด้าน จิตใจ และร่างกายของเยาวชนในแต่ละวัย เช่น ดนตรี ลานกีฬาต้านยาเสพติด ค่ายพักแรม เป็นต้น

- จัดให้มีระบบข่าวสารที่สมบูรณ์ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผู้รับข่าวสารมีความรู้ และใช้ข่าวสารนั้นประกอบการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

- ปรับปรุงวิธีการสอน และการให้บริการการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียน มีเจตคติที่ดีมีอุดมการณ์ในชีวิต มีความภาคภูมิใจและนับถือตนเอง

- จัดให้บริการการศึกษาที่สนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง โดยเพิ่มที่ระบบแนะแนว ระบบบริการสุขภาพ ระบบการส่งไปขอรับบริการทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

2. การให้สารนิเทศ เป็นการให้ข่าวสารด้านการป้องกันยาเสพติด เพื่อให้ผู้รับข่าวสารตระหนักในปัญหาเสพติด สร้างเจตคติและค่านิยมที่ถูกต้องให้กับประชาชน รวมทั้งให้ผู้รับข่าวสารสามารถเลือกข้อมูลที่เหมาะสมกับตนเองเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ การให้สารนิเทศเป็นวิธีที่แพร่หลายสามารถทำได้หลายหน่วยงาน และเป็นมาตรการที่เสริมด้านการศึกษาได้เป็นอย่างดี แต่จะต้องคำนึงถึงวิธีการที่เหมาะสม ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนองค์ประกอบทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมด้วย

ในการเผยแพร่สารนิเทศด้านการป้องกันยาเสพติดให้แก่กลุ่มเป้าหมายสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบดังนี้ (ปรีชา จำปารัตน์, 2534)

- การจัดวิทยากรบรรยาย อภิปรายเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ซึ่งวิทยากรนับเป็นสื่อบุคคลที่สำคัญที่สุด และสามารถเรียกความสนใจตลอดจนทำความเข้าใจให้แก่ผู้รับข้อมูลข่าวสารที่ดีที่สุด

- การให้บริการด้านสื่อ เช่น เอกสาร โปสเตอร์ นิทรรศการ สไลด์ ภาพยนตร์ เป็นต้น
- การจัดรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในช่วงระยะเวลาที่กำหนด เป็นการเผยแพร่ข่าวสารโดยการระดมสื่อต่าง ๆ ภายในขอบเขตหรือพื้นที่ที่กำหนดไว้ เช่น การรณรงค์ในช่วงเดือนมิถุนายน ซึ่งเป็นวันต่อต้านยาเสพติดโลก การจัดรณรงค์ในท้องที่บางแห่ง ซึ่งมีปัญหารุนแรงด้านยาเสพติด และการจัดนิทรรศการต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น
- การเผยแพร่ข่าวสารโดยผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เป็นการ เผยแพร่ความรู้ ข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ซึ่งนับเป็นวิธีการเผยแพร่ที่ได้ผลเพราะสื่อมวลชนเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ได้อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างเช่น การผลิตรายการวิทยุเพื่อออกอากาศในสถานีวิทยุส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคในลักษณะบทความ สารคดี ละคร คำขวัญ เพลง เรื่องสั้น ตลอดจนขอความร่วมมือจากสถานีวิทยุต่าง ๆ หรือนักจัดรายการในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติด การจัดทำโฆษณาสั้น ๆ จัดรายการแสดงเพื่อเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ การเขียนบทความ เรื่องสั้น คำขวัญ ภาพโปสเตอร์ การ์ตูน เผยแพร่ในวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์รายวัน เป็นต้น

3. การฝึกอบรมบุคลากร การฝึกอบรมบุคลากรมีเป้าหมายเพื่อสร้างบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การฝึกอบรมวิทยากร หรือผู้ประสานงานในพื้นที่ระดับต่าง ๆ บุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมจะทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข่าวสารและการศึกษาด้านยาเสพติดแก่กลุ่มเป้าหมาย หรือทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลในการเผยแพร่สารนิเทศด้านยาเสพติด

ในการดำเนินงานด้านการฝึกอบรมบุคลากรดังกล่าว สำนักงานป.ป.ส ได้ เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2520 จนถึงปัจจุบัน และได้ฝึกอบรมเสร็จสิ้นแล้ว จนถึงปัจจุบัน 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรวิทยากรเพื่อทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด หลักสูตรผู้ประสานงานด้านการป้องกันยาเสพติด และหลักสูตรผู้นำเยาวชน

การพัฒนาบุคลากรเพื่อการป้องกันยาเสพติดได้กำหนดไว้ 3 ระดับ คือ

- บุคลากรระดับผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ นักวิชาการ หรือนักบริหารที่มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างสูง เกี่ยวกับเรื่องการป้องกันยาเสพติด บุคลากรระดับนี้จะทำหน้าที่เป็นผู้สร้างบุคลากรระดับผู้ปฏิบัติต่อไป

- บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยปฏิบัติต่าง ๆ ในระดับจังหวัด หรือวิทยาการการป้องกันยาเสพติด ซึ่งจะมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างบุคลากรระดับผู้เผยแพร่ หรือเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติดแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ
- บุคลากรระดับผู้เผยแพร่ ได้แก่ ผู้นำด้านการป้องกันยาเสพติดในระดับชุมชนซึ่งจะทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติดแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในชุมชน

4. การผลิตสื่อ สื่อนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน และยาเสพติดอื่น ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้โดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยสร้างความสนใจ จดจำง่าย และประหยัดเวลา สำหรับสื่อที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศเกี่ยวกับยาเสพติดและแอมเฟตามีน มีหลายประเภท ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ เอกสาร โปสเตอร์ สติกเกอร์ แผ่นพับ ภาพนิทรรศการ เป็นต้น สื่อโสตทัศน เช่น สไลด์ ภาพยนตร์ วิดีทัศน์ เป็นต้น สื่อชุดเผยแพร่ เช่น สื่อซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาหลักสูตรร่วมกับคู่มือการใช้ เป็นต้น

5. การจัดกิจกรรมทางเลือก เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้บุคคลรอดพ้นจากปัญหาเสพติดได้ กิจกรรมทางเลือกจะช่วยสนับสนุนพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุคคลและช่วยเพิ่มคุณประโยชน์แก่ร่างกายและจิตใจด้วย สำหรับตัวอย่างของกิจกรรมทางเลือกที่จัดขึ้นเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เช่น การจัดกิจกรรมทางด้านกีฬานันทนาการ ดนตรี การอบรมศีลธรรม กิจกรรมทางศาสนา ส่งเสริมประเพณี การจัดตั้งสมาคมหรือชมรม จัดค่ายเยาวชน การฝึกอาชีพ และการส่งเสริมรายได้ เป็นต้น

ในการดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดและการเสพแอมเฟตามีน โดยใช้วิธีการเผยแพร่สารนิเทศมีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณา คือ กลุ่มเป้าหมาย ประเภทของสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศ วิธีการเผยแพร่สารนิเทศ และเนื้อหาในการเผยแพร่ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมาย

ในการดำเนินงานป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.ได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายพร้อมทั้งกำหนดวิธีการดำเนินงานในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การเผยแพร่สารนิเทศเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถใช้รูปแบบและวิธีดำเนินการให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม การจัดกลุ่มประชากรออกเป็นกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้พิจารณาถึงองค์ประกอบและปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ (สำนักงาน ป.ป.ส. 2541) อายุ ระดับการศึกษา และการอ่านออกเขียนได้ สถานะทางเศรษฐกิจ การรับรู้ข่าวสารทางสื่อต่าง ๆ ทัศนคติ และพฤติกรรมต่อการใช้ยาเสพติดและแอมเฟตามีน และสถานการณ์แพร่ระบาดของตัวยาในพื้นที่

จากการพิจารณาองค์ประกอบและปัจจัยดังกล่าว สำนักงาน ป.ป.ส. จึงได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายของประชากรออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายในชุมชน กลุ่มเป้าหมายในสถานประกอบการ และกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

กลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา

กลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งนับเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่า และสำคัญของประเทศซึ่งไม่สมควรที่จะต้องสูญเสียไปเพราะยาเสพติด

กลุ่มเป้าหมายในชุมชน

ชุมชนนับเป็นแหล่งสภาวะแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิด และมีอิทธิพลต่อบุคคลในชุมชนเป็นอย่างมาก และในขณะเดียวกันชุมชนก็เป็นแหล่งที่มาของปัญหายาเสพติดที่มีความซับซ้อน ดังนั้นชุมชน จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องเร่งให้การป้องกันยาเสพติด ตัวอย่างของกลุ่มเป้าหมายในชุมชน เช่น เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา เด็กและเยาวชนที่จบการศึกษาภาคบังคับและไม่ได้ศึกษาต่อ เด็กและเยาวชนที่ถูกทอดทิ้ง เร่ร่อน ผู้ว่างงาน แม่บ้าน เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมายในสถานประกอบการ

เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงค่อนข้างสูงมากในการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด กลุ่มเป้าหมายในสถานประกอบการ แบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ คือ กลุ่มแรงงานประมงสัมพันธ์ กลุ่มแรงงานขนส่ง กลุ่มแรงงานอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม และกลุ่มผู้ให้บริการในสถานบริการ สถานเริงรมย์

กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

กลุ่มเป้าหมายเฉพาะเป็นกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงต่อยาเสพติดสูงมาก เช่น เดียวกัน มีรูปแบบการดำเนินการที่เฉพาะเจาะจงและมีกฎระเบียบปฏิบัติของตนเองต่างจากกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ อย่างเด่นชัด รวมทั้ง มีรูปแบบทางสังคม และวัฒนธรรมของตนเอง กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ กลุ่มเด็กในความอุปการะของสถานสงเคราะห์ กลุ่มเด็ก และเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก กลุ่มผู้หญิงอาชีพพิเศษในสถานสงเคราะห์ กลุ่มผู้ต้องหาในความดูแลของกรมราชทัณฑ์

ประเภทของสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศ

ในการปฏิบัติงานการเผยแพร่สารนิเทศเพื่อการป้องกันยาเสพติด สื่อจัดเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน และยาเสพติดประเภทอื่น แบ่งออกได้เป็นประเภทต่าง ๆ (สำนักงาน ป.ป.ส. 2539) คือ

สื่อบุคคล

ในการป้องกันยาเสพติด บุคคล หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการรับข่าวสารและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย สื่อบุคคล ได้แก่ ครู/อาจารย์ บิดา/มารดา ดารา/นักร้อง เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ เป็นต้น สื่อบุคคลจะได้รับการอบรมเพื่อให้ดำเนินกิจกรรมการป้องกันปัญหาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์ ที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อในการเผยแพร่สารนิเทศด้าน ยาเสพติด ได้แก่ เอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ ภาพพลิก สติกเกอร์ เป็นต้น โดยสื่อสิ่งพิมพ์ดังกล่าวจะผลิตเป็นจำนวนมากในแต่ละครั้ง เพื่อให้เผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างของสื่อสิ่งพิมพ์ที่สำนักงาน ป.ป.ส. ได้ผลิต เช่น แผ่นพับ เรื่อง “ยาม้านารู้” (2534) พิมพ์เผยแพร่ จำนวน 50,000 แผ่น “ยาม้าอันตราย” (2536 และ 2537) พิมพ์จำนวน 45,770 และ 120,000 แผ่น ตามลำดับ สำหรับโปสเตอร์ เช่น “โปสเตอร์หัวข้อ” “ยาบ้าภัยใกล้ตัว” (2539) จำนวน 100,000 แผ่น เป็นต้น

สื่อโสตทัศน

หมายถึง สื่อที่สามารถนำเสนอได้ทั้งภาพ เสียง และอาศัยวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการนำเสนอ ได้แก่ วิดีทัศน์ เทปบันทึกเสียง เทปเพลง สไลด์ประกอบเสียง เป็นต้น ตัวอย่างการผลิตวีดิทัศน์ เกี่ยวกับแอมเฟตามีน ที่สำนักงาน ป.ป.ส. ผลิตเพื่อนำไปเผยแพร่กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น “เกือบไปแล้วมัยหละ” (2536) จำนวน 500 ม้วน “ยาม้าเรื่องน่ารู้” (2534) จำนวน 300 ม้วน “ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด” (2539) จำนวน 400 ม้วน “ยาม้ามหันตภัยในสถานศึกษา” (2540) จำนวน 1,000 ม้วน เป็นต้น

สื่อมวลชน

สื่อมวลชนใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศที่ต้องการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นจำนวนมาก สื่อมวลชนสามารถเผยแพร่สารนิเทศได้อย่างรวดเร็ว และส่งไปได้ในระยะเวลาไกลมาก ๆ ตัวอย่างของการเผยแพร่สารนิเทศเกี่ยวกับแอมเฟตามีน และยาเสพติดประเภทอื่น เช่น ภาพยนตร์ เรื่อง “ชีวิตที่หายไป” (2533) “ไฟถล่ม” (2535) ของสำนักงาน ป.ป.ส. เป็นต้น

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

เป็นสื่อที่ใช้บันทึกสารนิเทศที่อ่านได้ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ได้แก่ เกมส์ คอมพิวเตอร์ ซีดีรอม และฐานข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น ตัวอย่างของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่สำนักงาน ป.ป.ส. ผลิต เช่น เกมส์คอมพิวเตอร์ เรื่อง “อัสวินแห่งชาติ” (2537) “สารระเหยอันตราย” (2537) “ร่างกายของเรา” (2537) สำหรับซีดีรอม เช่น ดันเคนจักรวาล (2540) เป็นต้น

สื่อพื้นบ้าน

สื่อพื้นบ้าน เป็นการเผยแพร่สารนิเทศผ่าน หอกระจายข่าว และการแสดงพื้นบ้าน สำนักงาน ป.ป.ส. ได้จัดสื่อพื้นบ้าน เพื่อใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศไปยังกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้แก่ การแสดงหนังตะลุง ลิเก ลำตัด และลำเพลิน รวมทั้งการจัดทำบทความด้านยาเสพติด สำหรับเผยแพร่ผ่านหอกระจายข่าว เป็นต้น

วิธีการเผยแพร่สารนิเทศ

การเผยแพร่สารนิเทศด้านยาเสพติดมีวิธีการ หรือช่องทางการเผยแพร่ไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้ดังนี้ (วิจิตร อวระกุล 2534 ; สำนักงาน ป.ป.ส. 2535)

การเผยแพร่สารนิเทศแบบรายบุคคล

เป็นวิธีการเผยแพร่ที่มุ่งเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง โดยใช้วิธีการติดต่อกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล ซึ่งทำให้มีการแก้ปัญหาได้อย่างตรงประเด็น และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เป็นวิทยากร และผู้รับสารนิเทศ รวมทั้งมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อดำเนินกิจกรรมการป้องกันยาเสพติด การเผยแพร่สารนิเทศแบบรายบุคคลทำได้ด้วยวิธีการเยี่ยมเยียน พบปะ สนทนากับบุคคลเป้าหมาย โดยเจ้าหน้าที่ที่เป็นวิทยากร หรือโดยผ่านผู้นำชุมชนหรือบุคคลต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาจารย์ บิดามารดา การโทรศัพท์ติดต่อกับบุคคลโดยตรง หรือการใช้จดหมายติดต่อเป็นรายบุคคล เป็นต้น ตัวอย่างของการเผยแพร่สารนิเทศแบบรายบุคคล เช่น การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับยาเสพติด และแอมเฟตามีนของศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับยาเสพติดสถานบริการสาธารณสุข ราชดำริ เป็นต้น

การเผยแพร่สารนิเทศแบบรายกลุ่ม

สำหรับวิธีการเผยแพร่สารนิเทศแบบรายกลุ่ม ที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดทำมีลักษณะที่หลากหลาย ได้แก่ การสาธิต การจัดประกวดแข่งขัน การฝึกอบรม การจัดประชุม และการจัดทัศนศึกษา เป็นต้น สำหรับตัวอย่างของกิจกรรมที่หน่วยงานจัดทำ เช่น สถาบันพัฒนาพื้นฐาน ซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชน ที่ก่อตั้งขึ้นในเขตชุมชนคลองเตย ได้จัดให้มีกิจกรรม

เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด โดยการจัดสัมมนาผู้นำองค์กรประชาชนต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น

การเผยแพร่สารนิเทศแบบมวลชน

สำหรับวิธีการเผยแพร่สารนิเทศแบบมวลชน สำนักงานป.ป.ส. ได้มีการร่วมมือกับศูนย์ประสานงานกลางองค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด (ศ.อ.ส.) ในการเผยแพร่สื่อเรื่องการป้องกันยาเสพติด ผ่านวิทยุสื่อสารบนรถประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานคร (Bus Sound) รวม 2 รายการ คือ เฮโรอีนกับเอดส์ และสารระเหย เป็นต้น

เนื้อหาในการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน

เนื้อหา หมายถึง สารของข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่ เนื้อหาของข่าวสารอาจได้มาจากผลการวิจัย จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ และจากการคิดหาวิธีการชักจูงกลุ่มเป้าหมายให้เปลี่ยนเจตคติ และพฤติกรรม อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด การพัฒนาเนื้อหาอาจทำได้โดยการนำข้อมูล ที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ มาจัดกลุ่มและเรียบเรียงเนื้อหา จัดทำรูปแบบ เลือกภาพประกอบ และใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการดำเนินงานและแก้ไขปรับปรุงจนเป็นที่ยอมรับ

เนื้อหาที่สมควรเป็นข้อเท็จจริง ที่ง่ายแก่การเข้าใจ ชัดเจน กระชับ และไม่ขัดแย้งกันเอง การทำให้เนื้อหาข่าวสารเป็นที่จดจำ น่าเชื่อถือ เกิดการคล้อยตามและเกิดความประทับใจได้นั้น จะต้องมีการนำเสนอรูปแบบซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมายได้ และเสนอเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มเป้าหมายในชุมชน และผู้ประกอบการเสนอเนื้อหาเรื่อง โทษและพิษภัยของยาเสพติด หรือกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา ควรเสนอเนื้อหาเรื่อง การใช้ยาเสพติดไม่ใช้ทางออกของการแก้ปัญหา เป็นต้น

ในการดำเนินงานการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน และยาเสพติดอื่น ๆ สำนักงาน ป.ป.ส. ได้มีการแบ่งเนื้อหาหลักที่ใช้ในการเผยแพร่ 3 ด้าน (สำนักงานป.ป.ส. 2537) คือ

- อันตรายของยาเสพติด เช่น ก่อให้เกิดผลต่อสุขภาพร่างกาย คือ ทำให้ร่างกายชุกชุม เป็นต้น

- การมีอนาคตที่สดใส หรือข้อดีของการปลอดจากยาเสพติด เช่น การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับการประสบความสำเร็จในหน้าที่การศึกษา และการทำงาน เป็นต้น

- วิธีการที่จะหลีกเลี่ยงยาเสพติด เช่น การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการไม่รับของจากคนแปลกหน้า เป็นต้น

สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ ได้จำแนกเนื้อหาเกี่ยวกับการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา

ได้แก่ ประวัติ และการนำแอมเฟตามีนเข้ามาในประเทศไทย ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพของผู้เสพติดแอมเฟตามีน และอายุของผู้เสพติดแอมเฟตามีน

2. โทษและอันตราย

ได้แก่ โทษและอันตรายต่อตัวผู้เสพ โทษและอันตรายต่อครอบครัว โทษและอันตรายต่อสังคม โทษและอันตรายต่อเศรษฐกิจ

3. วิธีการป้องกันและหลีกเลี่ยง

ได้แก่ การมีอนาคตที่สดใส การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และการไม่รับของจากคนแปลกหน้า

4. อาการของผู้ติดยา

ได้แก่ อาการทางกาย อาการทางจิตใจ อาการของการเลิกใช้ยาหรือยาหมกดฤทธิ์ อาการของการขาดยา

5. การบำบัดรักษา

ได้แก่ ความหมายของการบำบัดรักษา การแบ่งระบบการบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพ สถานบำบัดรักษาผู้ติดยาแอมเฟตามีน และยาเสพติดอื่น ๆ สถานพยาบาลที่ดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพ ข้อมูลการเข้ารับการบำบัดรักษาผู้ติดยาแอมเฟตามีน

6. สถานการณ์และแนวโน้ม

ได้แก่ พื้นที่การแพร่ระบาดของแอมเฟตามีน สถานการณ์การผลิตแอมเฟตามีน สถานการณ์ลักลอบนำแอมเฟตามีนเข้าประเทศ สถานการณ์กลุ่มการค้าแอมเฟตามีน และแนวโน้มของกลุ่มผู้ใช้แอมเฟตามีน

7. กฎหมายในการเสพค้า และลักลอบการผลิต

ได้แก่ ความผิดในฐานะผู้ผลิต ความผิดในฐานะผู้เสพ ความผิดในฐานะผู้ครอบครอง ความผิดในฐานะผู้จูงใจ ชักนำ ยุยงส่งเสริม

โดยผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาเกี่ยวกับแอมเฟตามีนละเอียดกว่าเนื้อหาของสำนักงานป.ป.ส. เนื่องจากผู้วิจัยต้องการครอบคลุมเนื้อหาทุกด้านที่เกี่ยวกับแอมเฟตามีนที่หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนได้ทำการเผยแพร่ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวทางการจำแนกเนื้อหาที่ได้ มาจากการอ่านบทความ ข่าวสาร หนังสือ และตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแอมเฟตามีน และยาเสพติดประเภทอื่น

หน่วยงานที่รับผิดชอบการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน

จากการศึกษาการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าไม่มีหน่วยงานใดที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนโดยเฉพาะเจาะจง แต่มีหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบการเผยแพร่สารนิเทศเกี่ยวกับยาเสพติดทุกประเภทรวมทั้งแอมเฟตามีน สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบการเผยแพร่สารนิเทศด้านยาเสพติดมี 2 ลักษณะ คือ หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบด้านยาเสพติดโดยตรง และหน่วยงานที่ไม่ได้รับผิดชอบด้านยาเสพติดโดยตรง

หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านยาเสพติดโดยตรง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นในลักษณะนี้มี 2 หน่วยงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ และศูนย์ประสานงานกลางองค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด (ศ.อ.ศ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาคเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เป็นหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดโดยตรง และดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง โดยได้กำหนดกิจกรรมด้านการป้องกันยาเสพติด ในหลายด้าน (สำนักงาน ป.ป.ส. 2538) ได้แก่

การจัดนิทรรศการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
การเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน มีวัตถุประสงค์ เพื่อประชาสัมพันธ์วันต่อต้านยาเสพติด

การผลิตสื่อ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
การประกวด แข่งขัน มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด

การหาทุนสำหรับมูลนิธิ ป.ป.ส. จังหวัด มีวัตถุประสงค์ เพื่อระดมทุนจัดตั้งมูลนิธิ

การแสดง มีวัตถุประสงค์ เพื่อประชาสัมพันธ์การต่อต้านยาเสพติด
การฝึกอบรม มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด

การจัดค่ายเยาวชน มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เยาวชนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด

การประชุม มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ศูนย์ประสานงานกลางองค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด (ศ.อ.ศ.) ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรง มีหน้าที่จัดโครงการอบรมอาสาสมัคร ติดตามผลผู้เลิกยาเสพติด และการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ลดจำนวนผู้ติดยาเสพติด
2. เพื่อป้องกันสมาชิกในครอบครัวของผู้เลิกติดยาเสพติด ไม่ให้ติดยาเสพติด
3. เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความร่วมมือ ในการร่วมป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดตลอดจนฟื้นฟู และพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ติดยาเสพติด

หน่วยงานที่ไม่ได้รับผิดชอบด้านยาเสพติดโดยตรง

สำหรับหน่วยงานที่ไม่ได้รับผิดชอบด้านยาเสพติดโดยตรง เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ที่เป็นความรับผิดชอบของหน่วยงาน แต่ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ประสานงานหรือร่วมรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด รวมทั้งการเผยแพร่สารนิเทศด้านยาเสพติดด้วย เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการป้องกันยาเสพติด หน่วยงานในลักษณะนี้มีทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน สำหรับตัวอย่างของหน่วยงานในลักษณะนี้ เช่น

หน่วยงานภาครัฐ

- สถาบันพยาธิวิทยา กรมแพทยทหารบก
- ศูนย์ประสานการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดให้โทษกองทัพบก (ศป.ทบ.)
- แผนกบำบัดยาเสพติด โรงพยาบาลทหารเรือกรุงเทพ
- ศูนย์ชันน้ำตาผู้ติดยาเสพติด โรงพยาบาลตำรวจ
- ศูนย์ปฏิบัติการ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
- สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์
- แผนกคลินิกยาเสพติด โรงพยาบาลบาราศนราดูร
- กลุ่มงานวิชาการ โรงพยาบาลธัญญารักษ์
- กองป้องกันและบำบัดการติดยาเสพติด กรุงเทพมหานคร
- ศูนย์ไชยพฤษ์มาลา กรุงเทพมหานคร

หน่วยงานภาคเอกชน

- สหทัยมูลนิธิ
- มูลนิธิลี – ทับทิมจำปาร์ตัน
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาชุมชน
- มูลนิธิดวงประทีป
- มูลนิธิศุภนิมิตรแห่งประเทศไทย
- สมาคมต่อต้านยาเสพติดให้โทษ
- ศูนย์ประสานงานกลางองค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด (ศ.อ.ส.)
- สภาเยาวชน

- แผนกยาเสพติด โรงพยาบาลกรุณาพิทักษ์
- สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่สารนิเทศด้านยาเสพติด และด้านอื่น ๆ ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่สารนิเทศด้านยาเสพติด

วิลาสินี วิจารณ์บุตร (2534) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาทัศนคติของบุคลากรทางการแพทย์ต่อยาฆ่าและแนวทางการแก้ไขป้องกัน ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง 130 คน ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้อง พบว่า บุคลากรทางการแพทย์ ร้อยละ 97.7 มีความเห็นว่าการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาฆ่าและวิธีการแก้ไขปัญหายาฆ่าในหน่วยงานและสถานประกอบการต่าง ๆ โดยอาศัยสื่อมวลชนทุกแขนงในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไป เป็นวิธีที่ดีที่สุด

ริสา พาณิชชัตตรา (2535) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการป้องกันการติดยาเสพติดในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง 126 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง 44 คน รวม 170 คน ผลการวิจัย พบว่า เด็กและเยาวชนให้ความสนใจ สื่อประเภทภาพยนตร์ วิดีโอ รองลงมา ได้แก่ รายการโทรทัศน์ สำหรับรูปแบบสื่อในการเผยแพร่ความรู้เรื่องการป้องกันยาเสพติด เด็กและเยาวชนชอบรูปแบบสื่อที่เป็นภาพยนตร์ วิดีโอมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สไลด์และเพลง ตามลำดับ และมีความเห็นว่าการเผยแพร่ความรู้เรื่องการป้องกันยาเสพติดในสถานพินิจฯ มีประโยชน์และมีความจำเป็นมาก

กรมสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงาน (2537) ได้ศึกษาเรื่องโครงการประเมิน

ประสิทธิภาพของสื่อในกลุ่มผู้ใช้แรงงานทั่วไป งานโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติด ปีงบประมาณ 2537 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เข้ารับการอบรมความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษตามโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติด จำนวน 2,120 คน โดยสุ่มตัวอย่างในการสำรวจ ประมาณร้อยละ 50 ของกลุ่มเป้าหมาย คือประมาณ 1,120 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ เห็นว่าการอบรมหรือการบรรยายเป็นวิธีเผยแพร่ที่สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ โทรทัศน์ วีดีโอความรู้ คำบอกเล่าของคนรู้จัก และภาพยนตร์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่สารนิเทศในด้านอื่น

สมควร กวียะ (2523) ได้ศึกษาเรื่องนิสัยเกี่ยวกับการรับข่าวสารของประชาชนในหมู่บ้านชนบทไทย ประชากรที่ศึกษาได้แก่ ชาวบ้านจากหมู่บ้านของจังหวัดลำปาง กาญจนบุรี ขอนแก่น กระบี่ และสงขลา จังหวัดละ 1 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 100ครัวเรือน ผลการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบการใช้สื่อ 4 ประเภท ได้แก่ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร โทรทัศน์ และภาพยนตร์ พบว่า ชาวบ้านใช้สื่อวิทยุมากเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งนับเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด รองลงมาอันดับที่สองใช้สื่อภาพยนตร์ อันดับที่สามใช้สื่อประเภทหนังสือพิมพ์และนิตยสาร อันดับที่ใช้สื่อประเภทโทรทัศน์

อรวรรณ สร้อยคำ (2535) ได้ศึกษาเรื่องการเผยแพร่สารนิเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนของหน่วยงานภาครัฐสังกัด 4 กระทรวงหลักในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานเผยแพร่สารนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน โดยสอบถามหัวหน้าหน่วยงานรัฐระดับจังหวัด 15 คน ระดับอำเภอ 77 คน ผลการศึกษาพบว่า จากวิธีการเผยแพร่สารนิเทศ 15 วิธี วิธีที่นิยมใช้มากที่สุด คือการให้บุคลากรของหน่วยงานออกไปพบปะพูดคุย หรือแนะนำและการมอบหมายให้บุคลากรภายนอกหน่วยงานเป็นผู้นำไปเผยแพร่

ขันสวาท หินธาว์ (2539) ได้ศึกษาเรื่องการเผยแพร่สารนิเทศทางด้านคหกรรมศาสตร์ ในงานส่งเสริมคหกิจของจังหวัดเลย โดยศึกษาวิธีการและเนื้อหาสารนิเทศที่เผยแพร่ ประชากร ได้แก่ เจ้าพนักงานคหกิจ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร และเกษตรกรทั่วไปจังหวัดเลย ผลการศึกษา พบว่า วิธีการที่เจ้าพนักงานคหกิจเกษตรกรปฏิบัติ

ในการเผยแพร่ในระดับมากคือ การสาธิตและการประชุม วิธีการปฏิบัติระดับปานกลางคือ การเยี่ยมชมพบปะสนทนากับเกษตรกรที่บ้านและการรณรงค์

สมปอง อันเดช (2539) ได้ศึกษาการเผยแพร่สารนิเทศโรคเอดส์ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า วิธีการเผยแพร่สารนิเทศที่หน่วยงานราชการใช้มาก คือ การวางเอกสารให้หยิบเอง การบรรยาย การจัดนิทรรศการ และการเผยแพร่ทางสิ่งพิมพ์ สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน มีเพียงสื่อบุคคลที่ใช้แตกต่างกันคือ หน่วยงานภาครัฐใช้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในขณะที่หน่วยงานเอกชนใช้ผู้นำชุมชนในการเผยแพร่

งานวิจัยต่างประเทศ

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเผยแพร่สารนิเทศด้านยาเสพติด แต่พบงานวิจัยการเผยแพร่สารนิเทศในด้านอื่น คือ

Richardson and Mustian (1988) ได้ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อวิธีการส่งผ่านสารนิเทศของสำนักงานการเกษตรแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า วิธีการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศแก่เกษตรกรมากที่สุด คือ จดหมายข่าวการประชุม การเยี่ยมชมเกษตรกรในไร่นา และการสอบถามทางโทรศัพท์

Stroman (1989) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้สื่อมวลชนและความรู้เรื่องโรคเอดส์ ซึ่งเป็นการสำรวจว่าการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์มีการใช้สื่ออย่างไร ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หนังสือพิมพ์ คือ สื่อที่มีการใช้มากกว่าโทรทัศน์

Longo (1990) ได้ศึกษาการถ่ายทอดสารนิเทศและการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตชานเมืองบราซิล ประเทศบราซิล โดยศึกษาช่องทางการถ่ายทอดสารนิเทศผ่านสื่อมวลชน และสื่อระหว่างบุคคลที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตร ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า เกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกเปิดรับสารนิเทศจากสื่อมวลชนมากที่สุด ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์เปิดรับสารนิเทศจากสื่อมวลชนและสื่อระหว่าง

บุคคลไม่แตกต่างกัน และเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทั้งเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ในขณะเดียวกัน เปิดรับสารนิเทศจากสื่อระหว่างบุคคลมากกว่าสื่อมวลชน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่สารนิเทศได้ดังนี้

ด้านประเภทของสื่อสารนิเทศ

ผลการวิจัยของวิลลาดีนิ วิจารณบุตร (2534) พบว่าบุคลากรทางการแพทย์ส่วนใหญ่เห็นว่าวิธีที่ดีที่สุดในการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาฆ่า และวิธีการแก้ไขปัญหาฆ่าคือ การใช้สื่อมวลชนทุกแขนง ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของสมควร กวียะ (2523) ที่พบว่าประชาชนในหมู่บ้านชนบทของไทยส่วนใหญ่รับข่าวสารจากสื่อวิทยุ ในขณะที่ผลการวิจัยของ Longo (1990) พบว่าเกษตรกรเปิดรับสารนิเทศจากสื่อบุคคล และสื่อมวลชนมากที่สุด ส่วนผลการวิจัยของริสา พาณิชอัตรา (2535) พบว่า เด็กและเยาวชนให้ความสนใจสื่อมวลชนประเภทภาพยนตร์และวิดีโอเป็นอันดับหนึ่ง

ด้านวิธีการเผยแพร่

ผลการวิจัยของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (2537) พบว่า การอบรมหรือการบรรยายเป็นสื่อเผยแพร่ที่สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของขันสวาท หินเชาว์ (2539) ที่พบว่าวิธีการที่เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรปฏิบัติในการเผยแพร่สารนิเทศในระดับมากคือ การสาธิตและการประชุม นอกจากนี้ผลการวิจัยของอรวรรณ สร้อยคำ (2539) พบว่าวิธีที่นิยมใช้มากที่สุดคือ การให้บุคลากรของหน่วยงานออกไปพบปะ พูดคุยและการมอบหมายให้บุคลากรภายนอกหน่วยงานเป็นผู้นำไปเผยแพร่ และผลการวิจัยของสมปอง อันเดช (2539) พบว่า วิธีการเผยแพร่สารนิเทศที่หน่วยงานราชการใช้มากที่สุดคือ การวางเอกสารให้หยิบเอง การบรรยาย การจัดนิทรรศการ